

Nr 30

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 februari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 40, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen föreslås att det skatterättsliga fastighetsbegreppet skall behållas oförändrat i arvsskatteförordningen och sålunda inte påverkas av det nya fastighetsbegreppet enligt den lag om vad som är fast egendom som träder i kraft den 1 juli 1967. Avsikten är att förslag till nya regler om det skatterättsliga fastighetsbegreppet skall läggas fram i god tid före nästa allmänna fastighetstaxering.

Vidare föreslås att det skattefria beloppet för förmånstagarförvärv enligt vissa liv- samt olycksfalls- och sjukförsäkringar höjs från 25 000 till 32 000 kr.

Det ovannämnda *författningsförslaget* är av följande lydelse.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941
(nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom förordnas, att 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Har någon — — — — — skolat ökas.

Vidare skall — — — — — eller sjukdom,

vid skattens beräkning från värdet av vad som tillfallit någon i egen- skap av förmånstagare såsom skatte- fritt avräknas ett belopp av 25 000 kronor. Har på grund av förordnan- de av samma person förmånstaga- ren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i be- skattningshänseende likställt med gåva, må likväl å värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit för- månstagaren ej avräknas mer än sammanlagt 25 000 kronor.

vid skattens beräkning från vär- det av vad som tillfallit någon i egen- skap av förmånstagare såsom skatte- fritt avräknas ett belopp av 32 000 kronor. Har på grund av förordnan- de av samma person förmånstaga- ren tidigare erhållit sådant förvärv, som jämlikt 37 § 2 mom. är i be- skattningshänseende likställt med gåva, må likväl å värdet av vad som inom loppet av tio år tillfallit för- månstagaren ej avräknas mer än sammanlagt 32 000 kronor.

Vad som — — — — — äga rum.

Skattskyldighet enligt — — — annan livränteförsäkring.

Angående vad — — — i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

Vad i — — — av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen.

20 §.

Vid uppskattning — — — meddelade föreskrifter.

Att i — — — — — i 27 §.

Vid tillämpning av bestämmelser- na i 21—27 §§ skall byggnad anses såsom fast egendom, ändå att bygg- naden enligt allmän lag ej är hän- förlig till sådan egendom.

Såsom fast egendom enligt denna förordning anses vad som är fast egendom enligt lagen den 24 maj 1895 (nr 36 s. 1) angående vad till fast egendom är att hänföra, oaktat denna lag har upphört att gälla. Vid tillämpning av bestämmelserna i 21 —27 §§ skall byggnad dock alltid anses som fast egendom.

¹ Senaste lydelse av 12 § se 1963: 51 och av 20 § se 1958: 562.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1967, såvitt avser 20 §. Beträffande 12 § träder förordningen i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och äger tillämpning i fall där skattskyldighet inträtt efter utgången av år 1966.

Till behandling i detta sammanhang har utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 96 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 131 av fru *Johansson m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående ändring av 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar som nu är befriade från att erlægga gåvoskatt»;

2) de likalydande motionerna I: 154 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* och II: 194 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att den av 1958 års riksdag begärda översynen av bestämmelserna om arvsbeskattning i hela dess vidd omedelbart måtte komma till stånd»;

3) de likalydande motionerna I: 220 av herr *Hübinette* samt II: 281 av herrar *Fridolfsson* i Stockholm och *Bengtson* i Solna, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 12 § andra stycket förordningen om arvsskatt och gåvoskatt, att vid arvsskattens beräkning skall från vad som tillfallit någon i egenskap av förmånstagare till livförsäkring såsom skattefritt avräknas 40 000 kr.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 154, II: 131 och II: 281.

Rörande motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker på nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Inledning, s. 4.

Fastighetsbegreppet, s. 4—5.

Beskattning av vissa förmånstagarförvärv, s. 5—6.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återges följande.

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 96* och *II: 131* anför motionärerna huvudsakligen följande. Enligt gällande lagstiftning föreligger större möjligheter till skattefrihet vid gåvor än vid dispositioner genom testamente. Medan gåvor till allmännyttiga ändamål över lag blir skattefria, så krävs för

skattefrihet vid testamente en allmännyttiga av särskilt höggradig beskaffenhet. I fråga om gåvoskatt gäller skattebefrielsen alla slag av stiftelser och sammanslutningar som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra dämed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål. Frihet från arvsskatt medges däremot endast för, förutom staten, sådana stiftelser och sammanslutningar som huvudsakligen avser att främja allmännyttiga ändamål av fyra olika kategorier, nämligen rikets försvar, barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning, vård av sådana ålderstigna, sjuka och lytta, som kan betecknas som behövande, samt vetenskaplig undervisning och forskning.

Domstolarna har vid tillämpningen av dessa bestämmelser haft stora gränsdragningsproblem. Genom lagtextens restriktiva utformning har de haft svårt att medge skattefrihet även för ändamål där skattefrihet eljest framstår som naturlig.

Det måste anses vara i överensstämmelse med nutida betraktelsesätt att medge skattefrihet för testamentariska förordnanden till sådana stiftelser och sammanslutningar som främjar religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål lika väl som för gåvor till samma ändamål.

Genom den bristande överensstämmelsen mellan beskattningsreglerna i de båda fallen blir det ofta rena tillfälligheter som avgör huruvida en donation blir föremål för beskattning eller inte. Många personer som har bestämt sig för att överlämna en del av sin förmögenhet till ett allmännyttigt ändamål känner ej till skattekonsekvenserna av att gåvan ej genomförs under livstiden.

I förarbetena till lagstiftningen har åberopats att benägenheten att genom gåvor under livstid understödja allmännyttiga ändamål kunde befaras minska om en del av gåvan togs i anspråk för erläggande av skatt till staten. Man har sagt att detta återhållande moment inte gör sig gällande med samma styrka i fråga om testamentariska förordnanden. Motionärerna tror dock icke att det generellt sett finns någon större skillnad i fråga om skattens inverkan på gåvo- och testamentsbenägenheten.

Den av riksdagen år 1958 förordade men ännu inte tillsatta utredningen rörande arvsbeskattningen i dess helhet kan enligt motionärernas mening inte längre åberopas som skäl mot en snar lösning av här ifrågavarande spörsmål. Det torde vara lämpligen enkelt att få till stånd en teknisk lösning på problemet. En ändring av reglerna om de arvsskattefria subjekten bör genomföras utan mera tidskrävande utredningsarbete.

I *motionerna I: 154* och *II: 194* anför motionärerna bl. a. följande. De nuvarande skatteskalorna för arvs- och gåvobeskattningen, vilka av riksdagen fastställdes år 1958, har till följd av den sedan dess inträdda fortgående

penningvärdeförsämringen, vilken uppgått till ej mindre än 45 %, undergått en motsvarande automatisk skärpning och träffar därför i de konkreta fallen de enskilda hårdare än avsett. Utbyggnaden av realisationsvinstbeskattningen har ytterligare skärpt skattebördan på området.

Helt allmänt ifrågasätter motionärerna om det är försvarligt att arbeta med de nuvarande skattesatserna, vilka maximalt uppgår till 60—65 procent. Arvsbeskattningen byggs på en engångsartad förmögenhetsuppskattning med betydande felmarginaler. Vid värderingen av företagsförmögenhet och periodiskt utgående förmåner blir det fråga om synnerligen vanskliga framtidsbedömningar. Vidare tages icke hänsyn till latent inkomstskatteskulder. Den marginella skatt, som uttages av arvinge eller testamentstagare, kan i vissa fall överstiga värdet av vad denne faktiskt erhåller.

Vid en översyn av arvs- och gåvoskattelagstiftningen synes det motionärerna naturligt att företagets och särskilt de s. k. familjeföretagets svårigheter utredes. Arvsskatteskulden har ej sällan sin grund i en oväntad händelse och kan sätta företaget i en olöslig likviditetskris. Anståndsöjligheterna kan endast i begränsad omfattning anses innebära en lösning på problemet. Dödsfallet kommer ofta att framtinga en försäljning av företaget. — Arvsbeskattningen skapar ett läge, där större och kapitalstarkare företagsenheter med mera spridd ägarekrets får ett övertag över mindre enheter. Motionärerna ifrågasätter, om en utifrån dylika utgångspunkter framtingad upplösning av mindre enheter ur samhällets synpunkt kan betraktas som en positiv utveckling.

Det vore rimligt, fortsätter motionärerna, om sådana tillgångar, som är nödvändiga för fortsatt drift av ett jordbruk eller en rörelse, beskattas efter ett reducerat värde, så att företagets fortsatta verksamhet säkrades, eller att arvsskatt debiterades men avskrevs med visst belopp om året under förutsättning att rörelsen fortsatte. Därutöver torde ändrade, mindre restriktiva bestämmelser kunna övervägas angående möjligheten att erlagga skatt medelst revers. Möjligheten att teckna livförsäkring för betalning av arvsskatten utan att försäkringsbeloppet inräknas i de skattepliktiga arvslotterna torde även vara förtjänt att undersökas.

Enligt motionärernas mening är det angeläget, att den av 1958 års B-riksdag begärda allsidiga översynen av arvsbeskattningen kommer till stånd utan ytterligare tidsutdräkt.

Yrkandet i *motionerna I: 220* och *II: 281* angående höjning av det skattefria beloppet för förmånstagarförvärv enligt vissa livförsäkringar grundar sig på samma skäl som angivits i propositionen i denna del. Motionärerna anför bl. a., att det synes vara av allmänt intresse att det genom uppgörelsen mellan arbetsmarknadens parter utfallande maximibeloppet 31 500 kr. blir skattefritt. De föreslår att det skattefria beloppet höjs till ett till 40 000 kr. avrundat belopp.

Utskottet

I den förevarande propositionen anmäler departementschefen, att han har för avsikt att inom kort föreslå att särskilda sakkunniga tillkallas för en allmän översyn av arvs- och gåvobeskattningen. Utan hänsyn till den blivande utredningen föreslås emellertid att vissa frågor av närmast teknisk natur löses redan nu. Sålunda förordas — i likhet med vad som skett vid inkomstbeskattningen — att det skatterättsliga fastighetsbegreppet behålls oförändrat i arvsskatteförordningen och sålunda inte påverkas av det nya fastighetsbegreppet enligt den lag om vad som är fast egendom, vilken träder i kraft den 1 juli 1967. Vidare föreslås att det skattefria beloppet för vissa förmånstagarförvärv höjs från 25 000 till 32 000 kr.

Förslaget om en höjning till 32 000 kr. av det skattefria beloppet för förmånstagarförvärv enligt vissa försäkringar har aktualiserats av de höjningar av livförsäkringsbeloppen, särskilt på grupplivförsäkringsområdet, som skett på senare tid. Det högsta försäkringsbelopp, som kan tillfalla förmånstagare på grund av statlig tjänstegrupplivförsäkring eller tjänstegrupplivförsäkring i Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag, har enligt överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter fr. o. m. år 1967 höjts från 24 000 till 31 500 kr. Som skäl för förslaget åberopas också den penningvärdeförändring som inträffat efter år 1958, då den nu gällande gränsen fastställdes, och angelägenheten av att skyddet för efterlevande tillgodoses i erforderlig omfattning. Yrkandet i motionerna I: 220 och II: 281 om en höjning av det skattefria beloppet till 40 000 kr. grundar sig på samma skäl som propositionen.

Tidigare har i olika sammanhang framhållits att skyddet för de efterlevande bör tillgodoses i erforderlig utsträckning. Detta blir också en väsentlig uppgift för den kommande utredningen. Förslaget i propositionen får närmast ses som en anpassning till de nya försäkringsvillkoren inom stora delar av arbetsmarknaden. Med hänsyn därtill finner utskottet sig inte böra förordas en större höjning av det skattefria beloppet än till 32 000 kr. Det är emellertid inte uteslutet att en omprövning av beskattningen av förmånstagarförvärv kan bli aktuell vid den kommande utredningen. I sammanhanget vill utskottet framhålla, att de nya reglerna på grund av bestämmelserna i 12 och 15 §§ arvsskatteförordningen om beräkning av makes skattefria giftorättsandel för efterlevande make innebär att endast försäkringsbelopp över 64 000 kr. kan komma att träffas av arvsskatt. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen och avstyrker således bifall till motionerna I: 220 och II: 281 i den mån de inte kan anses tillgodosedda genom departementschefens förslag.

Yrkanden om en översyn av arvs- och gåvobeskattningen framställs i

motionerna I: 96 och II: 131 samt I: 154 och II: 194. I de förstnämnda motionerna hemställs om riksdagsskrivelse med begäran om en särskild utredning och förslag till sådan ändring av arvsskatteförordningen, att befrielse från arvsskatt medges stiftelser och sammanslutningar, som nu är befriade från gåvoskatt. Enligt motionärernas mening är det tämligen enkelt att finna en teknisk lösning på problemet. Det är därför inte motiverat att invänta en allmän översyn av arvsbeskattningen, innan ställning tas till dessa spörsmål. I de sistnämnda motionerna framhåller motionärerna angelägenheten av att den av riksdagen år 1958 begärda allsidiga översynen av arvsbeskattningen omedelbart kommer till stånd. Utredningen bör bl. a. avse att åstadkomma lättnader i beskattningen och att skapa nya regler för beräkandet och betalningen av skatten.

Av propositionen framgår att en utredning inom förevarande område nu kommer att tillsättas. Som departementschefen — och tidigare även bevillningsutskottet — anfört, bör utredningen få i uppdrag att överväga alla de spörsmål, som aktualiserats inom detta område. Utskottet förutsätter därför att samtliga de i ifrågakvarande motioner berörda frågorna kommer att uppmärksammas. Syftet med motionerna I: 154 och II: 194 torde härigenom vara tillgodosett. I avvaktan på resultatet av en sådan översyn av arvsbeskattningen är utskottet inte berett att nu ta ställning till förslag angående mer väsentliga ändringar i gällande bestämmelser. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna I: 96 och II: 131 samt I: 154 och II: 194.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 40 måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 12 och 20 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; samt

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 96 av herr Dahlén m. fl. och II: 131 av fru Johansson m. fl. om befrielse jämväl från arvsskatt för stiftelser och sammanslutningar som är befriade från gåvoskatt,

2) de likalydande motionerna I: 154 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 194 av herr Nordgren m. fl. om en allmän översyn av arvsbeskattningen, ävensom

3) de likalydande motionerna I: 220 av herr Hübinette samt II: 281 av herrar Fridolfsson i Stockholm och Bengtson i Solna om höjning av det skattefria beloppet till förmånstagare vid arvsbeskattningen,

måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 30 mars 1967

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson, fröken Ranmark, herrar Tage Johansson, Enarsson, Erik Filip Petersson, Paul Jansson*, Ottosson, Tistad och Mattsson*; samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås, Brandt, Asp, Andersson i Essvik, Eriksson i Bäckmora*, Forsberg, Carlsson i Västerås, Sterne*, Dahlgren och Öhvall.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Enarsson, Erik Filip Petersson, Ottosson, Tistad, Mattson, Magnusson* i Borås, *Eriksson* i Bäckmora, *Sterne, Dahlgren* och *Öhvall*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 96 och II: 131 — ansett, att utskottet under punkt B 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 96 av herr Dahlén m. fl. och II: 131 av fru Johansson m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till riksdagen angående ändring av förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar som nu är befriade från att erlagga gåvoskatt.